

Uhanalaistuneen suoluonnon tilan parantamiseen tarvitaan monia eri keinoja

Kymmenen vuotta sitten valmistuneen edellisen luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnin jälkeen soiden merkitys ja suoluonnon turvaamisen tärkeys on tiedostettu aiempaa laajemmin. Nyt valmistunut toinen arviointi kuitenkin osoittaa, että huolimatta edistysaskelista soiden tila ei ole parantunut. Suoluonnon monimuotoisuus heikkenee edelleen Lapin ja Koillismaan eteläpuolella. Ponnisteluja suoluonnon tilan parantamiseksi voidaan tehostaa monipuolisilla keinoilla.

Huidankeidas. Kuva Hannu Nousiainen

Suoluontotyypeistä yli puolet uhanalaisia – tilan heikkeneminen näyttää jatkuvan

Arvioinnissa oli mukana 50 suotyyppiä, joista 54 % arvioitiin koko maassa uhanalaisiksi ja 20 % silmälläpidettäväksi. Lisäksi arvioitiin laajempia suokokonaisuuksia, suoyhdistymiä ja maankohoamisrannikon soiden kehityssarjoja, jotka jaettiin 19 tyyppiin. Näistä 63 % arvioitiin uhanalaisiksi ja 16 % silmälläpidettäväksi.

Runsaspuustoisten suotyyppien, kuten kangasrämeiden, kangaskorprien ja varpukorprien, uhanalaisuuden arvioitiin lisääntyneen edellisen arvioinnin jälkeen. Syyksi katsottiin etenkin hakkuupaineiden kasvu. Myös märkien ja puuttomien rimpilettojen ja Etelä-Suomen rimpinevojen uhanalaisuus on lisääntynyt, koska ympäröivät ojitukset ja muu maankäyttö häiritsevät niiden vesitaloutta. Lähiajan kehityssuunta arvioitiin valtaosalla suoluontotyypeistä heikkeneväksi.

Vanhat, uudelleen nousevat ja uudet uhkat

Soiden merkittävin uhanalaistumisen syy on metsäojitus – yli puolet koko Suomen suoalasta on ojitettu metsänkasvatusta varten. Pellonraivaus on jo vanhastaan muuttanut suoluontoa. Sen merkitys väheni välillä selvästi, mutta tällä vuosituuhannella turvepeltojen raivaus on kääntynyt uudelleen kasvuun. Hakkuut ovat heikentäneet ojittamattomien puustoisten soiden, etenkin korprien luonnontilaa. Muutostekijöitä ovat olleet myös yhtenäisiä suoalueita pirstovien tieverkostojen rakentaminen sekä turpeenotto ja vesirakentaminen.

Viimeaikainen tutkimus on osoittanut, että ympäröivien alueiden vanhojen ojitusten ja kunnostusojitusten etävaikutukset heikentävät kaikkein märimpien, rimpisten soiden tilaa vakavammin kuin vielä kymmenen vuotta sitten arvioitiin. Valuma-alueen maankäytön etävaikutukset kuivattavat ojittamattomiakin soita ja aiheuttavat muutoksia vesi- ja ravinnetalouteen ja sitä kautta kasvillisuuteen.

Kaivostoiminta on kasvava uhka etenkin Keski-Lapin aapasaille ja letoille. Viime vuosina on herännyt myös kiinnostusta hyödyntää rahkasammalia kaupallisiin tarkoituksiin, kuten kasvualustaksi. Näiden toimintojen laajuus, sijainti ja sääntely ratkaisevat niistä suoluonnolle koituvien vaikutusten vakavuuden.

Ilmaston lämpenemisen arvioidaan vaikuttaneen jo palsasoiden ja routarämeiden ominaispiirteisiin ja vaikuttavan lähitulevaisuudessa myös verkkokeitaiden ja pohjoisboreaalisten aapasoiden routavaikutteisiin piirteisiin. Ilmastonmuutoksen arvioidaan vaikuttavan pidemmällä aikavälillä laajemminkin suoluontoon.

Paikallinen ikirouta on synnyttänyt Ylä-Lapin soille palsakumpuja, joka ovat alkaneet sulaa ilmaston lämpenemisen seurauksena. Romahtava palsa Inarin Perumämmärinjängällä kesällä 2018. Kuva: Rauno Ruuhijärvi.

Jäljellä olevien ojittamattomien soiden turvaaminen tärkeää

Suoluonnon tilan parantamiseksi tarvitaan soiden suojelua, ennallistamista sekä valuma-alue- ja maankäytön suunnittelua. Monet suoluonnon tilaa parantavat toimet parantavat myös soiden alapuolisten vesistöjen tilaa sekä turvaavat ja kasvattavat soiden hiilivarastoja.

Luonnonsuojelun voimavaroja ja markkinointia maanomistajille tarvitaan lisää, samoin kuin soiden ennallistamista niin suojelualueilla kuin niiden ulkopuolella. Kustannustehokkaaksi todettua toimintamallia, jossa kunnostusohjelmien yhteydessä vesiä ohjataan suunnitellusti kuivahtamisesta kärsiville aapasoille, kannattaa edistää.

Erittäin uhanalaiseksi arvioituihin varpukorpiin kohdistuu enenevää hakkuupainetta. Kuva: Seppo Tuominen.

Suoverkostoja ja suokokonaisuuksia on tarpeen turvata myös suojelualueiden ulkopuolella maankäytön suunnittelun ja muiden ohjauskeinojen avulla. Suometsänhoitoa voidaan kehittää soiden luontoarvot entistä paremmin huomioon ottavaksi esimerkiksi jatkuvan kasvatuksen keinoin siihen soveltuvilla kasvupaikoilla.

Suoyhdistymien tilan arvioinnissa hyödynnettiin ilmakuvatulkintaa. Uudet ja laajemmin käytettävissä olevat ilma- ja satelliittikuvat, laserkeilaus- ja muut kaukokartoitusaineistot sekä paikkatietoanalyysit tuovat uusia mahdollisuuksia suoluonnon tilan tutkimukseen ja seurantaan.

Lisätietoja

Ympäristöneuvos **Eero Kaakinen**, p. 0400 181 175, etunimi.sukunimi@mail.suomi.net

Vanhempi tutkija **Aira Kokko**, Suomen ympäristökeskus, puh. 0295 251 290, etunimi.sukunimi@ymparisto.fi

Erityisen edustavia koivulettoja esiintyy Keski-Lapin vihreäkivivyöhykkeellä, joka kiinnostaa myös kaivosteollisuutta. Kuva: Timo Penttilä.